

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационен труд на Ари Кеген

**на тема: „ИЗМЕНЕНИЯ В УПОТРЕБАТА НА РЕТОРИКА ОТ
АМЕРИКАНСКИТЕ ПРЕЗИДЕНТИ ПРЕЗ 20-и 21-и ВЕК И ЕФЕКТЪТ
ОТ ИЗМЕНЕНИЯ ВЪРХУ МИСЛОВНИТЕ ПРОЦЕСИ“ ,**

представен за придобиване на образователна и научна степен

„доктор“,

по професионално направление 3.2. Психология,

Докторска програма „Обща психология“,

към Катедра „Психология“

на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“,

с научни ръководители: проф. д.пс.н. Людмил Георгиев

доц. д-р Ивайло Лазаров

от доц. д-р Мария Енчева Петрова,

Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”

Рецензията е възложена по решение на Научното жури, определено със Заповед на Ректора на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“ №897/17.11.2023 г. Дисертационният труд е обсъден на заседание в Катедра „Психология“ към Факултет „Социални, стопански и компютърни науки“ при Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ и е насочен за защита пред Научно жури.

Избраната тема за дисертационно проучване – „Изменения в употребата на реторика от американските президенти през 21 век и ефектът от тези изменения върху мисловните процеси“, е с безспорна актуалност и значимост. Съвременните световни социални процеси са силно повлияни от политиката на САЩ и това е една насока, която

предзадава значимостта и актуалността на изследователския фокус от социалнополитически аспект. От социалнопсихологическа позиция, възможността и начина за повлияване на мисли, чувства, възприятия, нагласи, мнение и др. на националната общност е значим проблем за цялостното функциониране както на обществото, така и на личността. Новото конфигуриране на социалната идентичност и Аз-концепция на аудиторията чрез реторически похвати е същностен изследователски фокус и насока за научни анализи и това определя актуалността и значимостта на дисертационния труд в конкретен план. Реториката е ключов фактор, имащ отношение към осъществяването и ефективността на лидера. Начинът на отправяне на посланията, тяхната същност и смислов заряд определят структурата на взаимодействието между лидера и аудиторията, неговата ефективност и възможността за въздействия.

Структурата на дисертационния труд включва увод, четири глави, заключение и приложения. Използваната научна литература е от значими научни източници на английски език, както и съответни интернет сайтове. Общият обем на работата е от 239 страници.

В увода на работата отлично са обосновани актуалността и значимостта на изследователския проблем. Ясно и научно точно са дефинирани обекта, предмета, задачите, хипотезите на дисертационното изследване. Целта на дисертационния труд е изведена в широк и тесен дискурс. Зададена е и приложната стойност на научния труд. Насоката е от изследване на цялостния феномен политическа реторика към изследване на конкретни стратегии, начини на протичане на процеса на лидерско осъществяване и влиянието на реториката върху мисловните процеси на аудиторията. Лидерството е проблематизирано и осмислено като процес на взаимодействие между лидера и последователите. Разработен е авторски модел, обясняващ влиянието на лидерството в рамките на теорията за харизматичното лидерство.

Обект на изследването са годишните политически речи на американските президенти през XXI в. (свързани с Докладите за състоянието на Съюза) и тяхното комуникационно влияние върху аудиторията.

Предметът на дисертационното изследване е анализ на динамиката в измененията при употребата на реторични похвати и фигури от трима американски президенти през 21 век и ефектите им върху мисловните процеси на аудиторията.

Тезата на дисертацията, която е научно издържан формулирана и защитена е, че реториката оказва явно влияние върху мисловните процеси на аудиторията. Лидерът и последователите представляват две страни на едно динамично взаимодействие и осъществяват процес на взаимно влияние. За да се осъществи пълноценен процес на лидерство е необходимо двете страни да се синхронизират.

Целта на изследването е да се проучат промените в използването на реториката от американските президенти от 21 век и влиянието на реторичните похвати върху мисловните процеси на аудиторията. Извадката е от 20 речи на президентите на САЩ от 21 век – Джордж Буш, Барак Обама, Доналд Тръмп – годишни обръщения за състоянието на съюза.

Методологията съчетава количествени и качествени методи, които напълно отговарят на изследователските задачи. Ясно са определени ограниченията на изследването.

Първа глава е посветена на аналитично представяне на научни тези за същността на харизматичното лидерство, както и за взаимовръзката между лидер и аудитория. Представени и анализирани са теории за същността на реториката и техниките за убеждаване в политическия дискурс, теории за Аз-концепцията, за мотивацията и др. Специален изследователски фокус е поставен върху ролята на аудиторията или последователите при осъществяване на явлението лидерство. Анализът на

значението на последователите за лидерския процес е от приносен характер. Определена е и ролята на медиаторите при взаимодействието между лидера и последователите. Обхватно е разгърнат въпроса за участниците в политическия дискурс, като това е осъществено през теория за потребностите и модели за убеждаване, модели за обработка на информация.

Втора глава представя методологията на изследването. Дизайнът включва количествени и качествени методи, определяне на зависими и независими променливи, начин на обработка на резултатите. Категоризирани са реторичните стратегии – колективен фокус, времева ориентация, ценност на последователите, сходство с последователите, действие, които са основни индикатори за изследване и анализ.

Трета глава разгърнато представя резултатите от емпиричното изследване, които са анализирани в съответствие с формулираните изследователски въпроси. Анализирани са тенденциите в използването на реторични стратегии през годините. Тенденциите и промените са оценени чрез статистически процедури, които са осъществени научно точно и издържано. Фиксирано е повишение при употребата на стратегии „времева ориентация“ и „сходство с последователите“, което със сигурност бележи значими явления в социалнопсихологическото пространство. Намалява употребата на стратегия „действие“. Относително непроменена е употребата на стратегии „колективен фокус“ и „стойност на последователите“. Анализът е осъществен задълбочено и обхватно, като един от същностните изводи е, че ефективното убеждаване се получава чрез комбинация от реторичните стратегии през личната харизма на лидера. Използваните стратегии са съотнесени със значимите политически събития в действителността на САЩ, от което анализът допълнително придобива плътност.

Четвърта глава „Обсъждане на резултатите“ е посветена на детайлизирано извеждане на основни теоретични и приложни насоки от изследването. Петте най-разпространени реторични стратегии от политическите речи оказват съществено влияние върху промяната на социалната идентичност на последователите. „Ние“ позицията оформя начин на виждане на хората за себе си като свързана част от националната общност. Задават се очертания на националната идентификация на личността, а също и на цялостната социална идентификация. Променя се Аз-концепцията, както и самооценката на аудиторията.

Анализът на тенденциите в използването на реторични стратегии през годините е важен, тъй като бележи развитието на публичните смисли. Увеличаването на „сходството с последователите“ има своите закономерни обяснения – в разединения ни свят, желанието за общност и принадлежност е притегателна сила, която политиците улавят и използват. В речите си харизматичните лидери използват думи и фрази, подредени по такъв начин, че ясно формулират идеология, образ за бъдещето, определят идентичността и ценностите на аудиторията. Така лидерите действат като „предприемачи на идентичност“ според определени научни теории. Лидерите се свързат с важни аспекти от Аз-концепцията на последователите и по този начин увеличават ефективността на своите политически реторични стратегии. Всичко това обосновава значимостта на дисертационното изследване и приносните моменти на работата.

Научните публикации на Ари Кеген по темата на дисертацията са достатъчни като брой по закон за пристъпване към официална защита.

Представеният автореферат вярно и точно отразява съдържанието и резултатите на дисертационния труд.

Приносите могат да бъдат открити в следните насоки:

- Изследването допринася за разширяване на разбирането за влиянието на реториката и реторични стратегии за осъществяването на

социалнопсихологически процеси в политическия дискурс чрез междуличностната комуникация на лидер и последователи.

- Изследването запълва съществуващ дефицит в разбирането на двупосочността на влиянието между лидер и последователи при осъществяване на лидерския процес.

- Изследването доказва възможността за повлияване чрез реторически стратегии на аудиторията, промяна на тяхната социална идентичност, Аз-концепция, мотивация, самооценка и др.

- Създаденият модел на сливане между лидер и последователи би могъл да бъде използван от изследователи от различни научни области като инструмент за изследване на явлението лидерство, както и за създаване на интегративни теории за лидерството.

Научните приноси на дисертационния труд на Ари Кеген са в сферата на психологията и имат както теоретичен, така и приложен характер.

В заключение смятам, че дисертационния труд на Ари Кеген се отличава с аналитичност и цялостност, отнася се до значим социалнопсихологически изследователски проблем и има както теоретична, така и приложна стойност. Давам убедено своята положителна оценка за дисертационния труд, автореферата, приносите на докторанта и предлагам на уважаемите членове на Научното жури да присъди образователна и научна степен „Доктор по психология“ на Ари Кеген, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма „Обща психология“.

10.01.2024 г.
гр. Варна

Изготвил рецензията:
(доц. д-р Мария Петрова)